

SELGITUS. MTÜ Eesti Geoloogia Selts (EGEOS) küsimused saadeti seitsmele erakonnale 16. veebruaril 2015. Küsimustele vastasid 25. veebruari seisuga neli erakonda (EVA, EER, IRL, RE). Allpool on EGEOSe kirja algsele tekstile lisatud erakondade vastused küsimustele. EVA seisukoht küsimuste kohta on lisatud teksti lõppu. Suur tänu erakondadele, kes leidsid kiirel ajal aega jagada oma seisukohti maapõue küsimustes!

KÜMME KÜSIMUST ERAKONDADELE

Säästlik keskkonnakasutus on otseses seoses meie teadmiste taseme ja väärtushinnangutega. Maapõu on üks olulisimaid keskkonna komponente, pakkudes loodusressursse maavarade, põhjavee, mullastiku ja ehitustoe näol. Enamus loodusvarasid Eesti Vabariigis kuulub riigile. Maapõue kasutuse planeerimine ja sellega seotud uuringute korraldamine on riigi oluline funktsioon. Seetõttu on mõistetav ka meie soov omada selget arusaama valimistel osalevate erakondade ja poliitikute seisukohtadest maapõue ressursside haldamise ning korraldamise osas.

Seoses Riigikogu valimistega on Eesti maapõue uuringute ja kasutuselevõtuga tegelevad spetsialistid ning teadlased, aga ka ettevõtjad ja üldsus tervikuna väga huvitatud valitavate erakondade seisukohtadest. Meie küsimused on:

1. KÜSIMUS. Kui teostatavaks hindate võimalust kasutada Eesti loodusressursside potentsiaali täielikumalt ja maavarasid rohkem väärindades suurendada riigi netoekspordi mahtu kiirendades nii majanduskasvu, luues kõrgepalgalisi töökohti ja ühtlasi eeldusi teadus-tehnoloogiliseks loometegevuseks?

EER – Potentsiaal kaevandatavate maavarade paremaks väärindamiseks on kindlasti olemas. Vaja on tagada riiklikul tasemel looduskaitsekompetentsi säilimine ja areng Eestis. Teeme sisulist koostööd keskkonnavaldkonna kodanikuühendustega seadusloomes ja ka konkreetsete teenuste delegeerimisel: näiteks kaitsealade haldamisel, kaitsekorralduslike tööde juhtimisel, keskkonnajärelevalves.

EKRE –

EVA – vastuse tekst on lisatud kirja lõppu.

IRL – Peame selle võimaluse kasutamise teostatavust mõõdukaks. Positiivse ilmingute näiteks võiks tuua maavarade kasutamisega seonduva kajastamist valimisprogrammides, samas on elanikkonna vastasseis jätkuv mistahes maavaradega seonduva tegevuse suhtes oma kodukandi läheduses. Lisaks saavad lähiaastate arengud sõltuma mitte niivõrd erakondade, kui võtmepositsioonil olevate isikute tegelikust panusest ja käitumisest. Ja selles osas pole ju mingit selgust!

KE –

RE – See on kindlasti teostatav eesmärk. Loodusressursside, sh maavarade jätkusuutlik ja otstarbekas kasutamine kiirendab majanduskasvu ja ühtlasi stimuleerib ka kõrgepalgaliste töökohtade loomist ning seab eeldused teadus-tehnoloogiliste lahenduste otsimiseks ning leidmiseks.

SDE –

2. KÜSIMUS. Milliseks hindate riigi võimekust maapõuekasutuse uurimisel, planeerimisel ja rakendamisel ning millised peaksid olema peamised arengud selles valdkonnas eelseisva valimisperioodi kestel?

EER – Ühiskonna võimekus haritud geoloogide ja muude loodusteadlaste näol on kahtlemata olemas, aga see on alakasutatud, st. riik ei rakenda seda piisavalt.

EKRE –

EVA – vastuse tekst on lisatud kirja lõppu.

IRL – Meie kokkupuudete pinnalt võime kinnitada, et inimesed usuvad, et geoloogiliste töödega seonduv peab olema riigi, mitte ettevõtete initsiatiiv. Seda initsiatiivi saab rakendada, vaid juhul kui riik (valitsus) on valmis reaalselt panustama vastavate tööde tellimisse.

KE –

RE – Arvame, et riik on piisavalt võimekas korraldama maapõuekasutuseks, uurimiseks, planeerimiseks ja rakendamiseks vajalikke tegevusi. Eesmärgi täitmiseks on vajalik panna alus terviklikule ning tipptasemel teadmiste tuginevale strateegilisele lähenemisele maapõue uurimisel ja kasutamisel. Selleks algatasid keskkonnaminister ja kolme ülikooli rektorid (Tallinna Tehnikaülikool, Tartu Ülikool ja Eesti Maaülikool) sel aastal Eesti maapõue strateegia lähteülesande koostamise, et järgmisest aastast alustada tööd konkreetse strateegia koostamisega. Plaanime selle valmimist 2017 aastal.

Konkreetselt valdkonniti võtame vastu ja rakendame „Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016-2010“ ning jätkame „Ehitusmaavarade kasutamise riikliku arengukava 2011-2020“ ja tema rakendusplaani elluviimist.

Kindlasti jätkame tööd ka vastava seadusandluse ajakohastamisel.

SDE –

3. KÜSIMUS. Kas maavarade uuringute ja kasutuselevõtu planeerimine on teie arvates piisavalt ja otstarbekalt seotud teiste riiklike huvidega nagu riigi konkurentsivõime, riigieelarve struktuurne tasakaal, riigi julgeolek ja keskkonnapoliitika, regionaalpoliitika ning maa kasutajate huvid?

EER – Ei ole. Toetame kodumaiseid, loodusvarasid säästvalt kasutavaid tööstusettevõtteid riiklikult rahastatud ja praktilise väljundiga teadusarendustegevusega. Eesmärk on hoida võimalikult suur osa väärtusahelast, tulust ja rahulolevatest töötajatest Eestis

EKRE –

EVA – vastuse tekst on lisatud kirja lõppu.

IRL – Keegi pole selles osas võtnud valdkonnaülese tasakaaluka eeskõneleja rolli, seega on vastus eitav.

KE –

RE – Hetkel kehtivad põlevkivi ja ehitusmaavarade kaevandamise ning kasutamise arengukavad on seotud Eesti riigi teiste arengukavadega, tagades sel viisil nii riigi energeetilise julgeoleku kui ka negatiivse keskkonnamõju vähendamise. Kas saab paremini? Alati saab. Eesti Reformierakond teeb ka edaspidi jõupingutusi selleks, et maavarade uuringute ja kasutuselevõtu planeerimine oleks piisavalt ja otstarbekalt seotud teiste riiklike huvidega.

SDE –

4. KÜSIMUS. Kas riigi arendamise seisukohast oleks otstarbekas, et maavarade võimalik kasutuselevõtt, kaevandamise planeerimine ja rakendamine toimuks teadmistepõhiselt läbi töötatud uuringute ning arendusplaanide alusel Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi alluvuses?

EER – Maavarade kasutamise senisest tõhusam riiklik kavandamine on kahtlemata vajalik. Millise ministeeriumi haldusalas see peaks toimuma, on teisejärguline. Väärtustame meie ühiseid loodusressursse: me ei kavatse põlevkivi kaevandamist täielikult lõpetada. Põlevkivist vedelkütuste tootmisel puudub aga pikaajaline perspektiiv, lihtsast põletamisest rääkimata. Investeerime teadusesse, aitamaks ettevõtjatel leida viise, kuidas vähemast hulgast põlevkivist keemiatööstuse toorainena rohkem teenida ning toetame ettevõtjaid uute turgude leidmisel.

EKRE –

EVA – vastuse tekst on lisatud kirja lõppu.

IRL – Meie asjakohane programmiline seisukoht on järgnev:

1) Riigi ressursside haldamine peab läbimõeldult panustama Eesti majanduse väärtusloomesse. Selleks tuleb luua riigi ressursside kasutamise kava ja tuua ressursside (sh maavarad, mets) majandamine majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalasse.

KE –

RE – Erinevates riikides on maapõue temaatika eest vastutava ministeeriumi valik vägagi erinevalt lahendatud. Eesti Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium peaks tänasest enam olema huvitatud maapõue ja maavaradega seoses oleva

küsimuste lahendamiseks. Tegelik olukord on selline, et loodusressursside uurimise ning kasutamisega seotud väga palju keskkonnahoiu küsimusi, mille kompleksel lahendamisel on pädev Keskkonnaministeerium. Praegusel ajal on vesi, välisõhk, mets, maa ja teised loodusressursid Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas. Maapõue (sh maavarade) uurimise ja kasutamisega seonduv temaatika on tihedalt seotud teiste loodusressursside uurimise, haldamise ja kasutamisega ning tervikuna - puhta keskkonna säilitamisega.

SDE –

5. KÜSIMUS. Kas seni praktiseeritav keskkonnakaitse poliitika, eelkõige looduskaitsealade loomine, on teie hinnangul piisavalt kaalutud teiste riiklike huvidega?

EER – Ei ole, looduse mitmekesisuse kaitse peaks olema märksa suurema kaaluga kui täna. Kaitseme inimese kui ühe liigi elukeskkonda, väärtustades lisaks looduslikule ka sotsiaalset ja vaimset keskkonda. See puudutab muuhulgas ka inimeste tegevusest mõjutatud poollooduslikke piirkondi ning inimese loodud tehiskeskkondi, näiteks hiied, miljööväärtuslikud alad jms. Leiame raha looduslike pühapaikade kaardistamiseks.

EKRE –

EVA – vastuse tekst on lisatud kirja lõppu.

IRL – Üldjoontes ju on. Meil on tuua üks küsimusi tekitav näide Nabala–Tuhala looduskaitseala loomisel ja loomulikult ridamisi väiksemaid püüdlusi leida iga hinna eest mõni kaitstav liik, mis aitaks takistada karjäärade avamist.

KE –

RE – Keskkonnakaitse poliitika elluviimisel kaalutakse teiste riiklike huvidega. Seda suunda tuleb aga kindlasti pidevalt ja dünaamiliselt edendada ning täiendada. Siinjuures tuleb rõhutada uute looduskaitsealade loomisel riiklike huvide kõrval kohaliku kogukonna rolli olulisust - loodust on võimalik hoida ja kaitsta kõige paremini koostöös kohalike elanikega, mitte administratiivsete käskude ja keeldudega.

SDE –

6. KÜSIMUS. Kas peate vajalikuks riikliku geoloogiateenistuse loomist, mis pakuks rakendusliku eesmärgiga tehtud uuringute alusel maapõue ekspertteenuseid ning tegeleks eesmärgipärase ja kaalutletud maapõuekasutuse planeerimisega nii nagu Põhjamaades?

EER – Jah, tänasest arendajate huvide sabas sörkivast süsteemist oleks mõistlikum, kui uuringud teostaks riik ja paneks maavarad vastavalt varem kokku lepitud kavale

enampakkumisele. Mistahes suuremahulise tegevuse käivitamise hetkeks peavad vajalikud loodushoiu- ja keskkonnakaitse meetmed olema juba arvesse võetud ja planeeritud. Keskkonnamõtjude hindamise protsess peab olema sõltumatu arendajast ja selle kulud finantseeritakse avaliku fondi vahenditest, millesse teevad sissemaksid arendajad.

EKRE –

EVA – vastuse tekst on lisatud kirja lõppu.

IRL – Arvame, et hallatava riigiasutuse taasloomise küsimuse peaks taas arutusele võtma Samas ei ole küsimus ju lihtsalt selles, et üks või teine organisatsioonivorm pole piisavalt toimiv või väärikas, vaid see kuidas omanik asutuse suhtes käitub. Mitte kunagi ei saa ka Eesti tingimustes olema olukorda, kus riik viiks maavarade kasutuselevõtuks läbi kõik selleks vajalikud uuringud, et siis kasutusõigus oksjonile panna. Seda ei ole eeldada ühegi võimaliku valitsusliidu puhul. Sellist raha maksumaksjal pole. Samas riigipoolne panus peaks olema vähemasti 50–60% geoloogiateenistuse aastaeelarve mahust.

KE –

RE – Meie valimisprogrammis on punkt: „töötame välja Eesti taastumatute maavarade kasutuselevõtu pikaajalise strateegia ja loob selle elluviimiseks vajaliku riikliku teenistuse“. [EGESe täiendav märkus sõnastuse kohta erakonna kodulehe valimisprogrammi keskkonna rubriigi teksti põhjal: töötab välja Eesti taastumatute maavarade kasutuselevõtu pikaajalise strateegia ja loob selle elluviimiseks toimiva struktuuri].

SDE –

7. KÜSIMUS. Kas peate vajalikuks ülikoolide, rakendusasutuste jt huvigruppide (geoloogiast ökoloogiani) koostöö toetamist maapõuega seotud probleemide lahendamisel?

EER – Kindlasti. Tagame väljakujunenud ja Eesti jaoks oluliste teadussuundade jätkusuutliku ning kokkulepitud pikaajalistele eesmärkidele vastava riiklik rahastamise. Teadlased ei pea oma palgaraha välja võitlema projektide turul – see on ajupotentsiaali väärkasutus. Teades, et teadlaskaadri kasvatamiseks kulub vähemalt 10 aastat, ei tohi teaduse rahastamises lubada ebastabiilsust. Projektirahad jäägu paljulubavate ideede realiseerimiseks ja uute teadussuundade loomiseks! Ainult nii säilitame Eesti teaduse küllaltki hea taseme. Teaduse rahastamisel keskendume kvaliteedile. Vabastame teadus- ja haridusasutused riigihangete korraldamise kohustusest, välja arvatud ehitused. Teadlastel ja haridustöötajatel on tugev sisemine motivatsioon kasutada oma tegevuse jaoks välja võideldud raha efektiivselt ning riigihanke raamistik ainult takistab seda. Loome teadlastele rahvusvaheliselt levinud, innustava karjäärimudeli. Sellise, milles korduvalt tulemuslikud teadlased säilitavad

oma akadeemilise positsiooni, mis on omakorda aluseks akadeemilisel vabadusele, mis omakorda tagab loomingu õitsemise ja tulemuslikkuse ja teadlase rahvusvahelise silmapaistvuse. Akadeemiline vabadus on teadusloomingu oluline eeldus, et õpetlasel oleks võimalik häirimatult keskenduda tulemuslikule õpetamisele ja rahvusvaheliselt tunnustatud teadusele.

EKRE –

EVA – vastuse tekst on lisatud kirja lõppu.

IRL – Peame seda vajalikuks ja tegelikult on eeldused selleks ka olemas.

KE –

RE – Jah, peame. Konkreetetest sammudest oli näide esimese küsimuse vastuses. Samuti jätkatakse alustatud koostööd teadlastega turbamaardlate puhvertsoonide määramisel, põlevkivi ja teiste maavarade kvaliteedi uurimisel ja muudel teemadel. Ka Eesti potentsiaalsete maavarade ja loodusressursi uurimine ilma taolise koostööta oleks mõeldamatu.

SDE –

8. KÜSIMUS. Kas toetaksite tänaste üksikute valdkondlike maavarade kasutamise arengukavade asemel ühtse maapõue strateegia loomist, mis tagaks kõigi osapoolte huvide ja kaalutletud vajaduste arvestamise ning eesmärgipärase tegutsemise?

EER – Jah. Strateegia peab lähtuma ühiskonna tegelikust vajadusest, majanduse energiakulukuse vähendamisest, käsitlema tervise- ja keskkonnaniske ausalt ning soodustama võimalikult säästlikku maavarade kasutamist.

EKRE –

EVA – vastuse tekst on lisatud kirja lõppu.

IRL – Jah, me toetame vastava strateegiadokumendi väljatöötamist, millele siis sekundeeriks juba arengukavad.

KE –

RE – Vastus sisaldub esimese küsimuse vastuses.

SDE –

9. KÜSIMUS. Kas te peate õigeks senist praktikat, et perspektiivsete maavarade (fosforiit, graptoliitargilliit jt) uuringuteks ei eraldata riiklikke vahendeid ja keelatakse neid maavarasid uurida?

EER – Kahe nimetatud maavara suhtes on vastus "jah", sest meie ei näe nende kaevandamiseks ühiskondlikku vajadust ega ka reaalseid võimalusi teha seda väheste keskkonnamõjudega ja kahjustamata eesti rahva tervist. Maavarade suhtes, mille järele on ühiskonna vajadus olemas, peame aga vajalikuks senise praktika muutmist ja

"arendajapõhise" lähenemise asendamist "ühiskonnapõhise" (vt. eespool). Me ei luba avada fosforiidikaevandusi! On aeg arvestada elanikkonna huve ja vajadusi loodusvarade kasutuselevõtul. Otsustusprotsessi tuleb kaasata kõik osapooled, keda see puudutab. Loodusressursi kasutaja peab kompenseerima oma tegevusest tekkiva kahju loodusele ja elanikkonnale.

EKRE –

EVA – vastuse tekst on lisatud kirja lõppu.

IRL – Ei pea seda õigeks! Uuringud oleks vajalikud tegelike võimalike kaevandamisega seonduvate mõjude paremaks väljaselgitamiseks ja konkreetsema olukorra loomiseks uute teadmiste osas võrreldes senisega.

KE –

RE – Erinevatel koolkondadel ning huvigruppidel on täna erinev arusaam. Ei pea õigeks, et hetkeotsustel ei ole all konkreetseid strateegilisi aluseid. Selge vastuse küsimusele peab andma Eesti maapõue strateegia, mille koostamisega algust tegime ja mis peab saama dokumendiks, kus need alused fikseeritaks.

SDE –

10. KÜSIMUS. Kas te peate vajalikuks kaasa aidata säästvate ja tervislike ehitusmaterjalide kohaliku toorme uurimisele ning nendest hoonete ehitamisele?

EER – Jah, see oli hävitatud kliima- ja energiaagentuuri üks planeeritud töösuundadest.

EKRE –

EVA – vastuse tekst on lisatud kirja lõppu.

IRL – Siinkohal saab vastus olla jaatav.

KE –

RE – Jah, muidugi peame seda vajalikuks. Püüame ka keskkonnaministeeriumi näol tuua eeskuju lubadusega: „propageerimaks puidu suuremat kasutamist ehituses kolib praegu Tallinnas kallitel rendipindadel asuvad keskkonnaasutused kokku puidust ehitatavasse Eesti loodusmajja“.

SDE –

KOOPIA EVA VASTUSEST EGEOSele

Suur tänu teie küsitluse eest.

Teie küsimuste detailsus ületab tunduvalt meie erakonna programmilisi seisukohti. Üritan vastata teie küsimustele meie siiani vastuvõetud seisukoha piires.

Eesti Vabaerakond pooldab Eesti maavarasid kasutamise paindlikku poliitikat. Me oleme seisukohal, et maavarad on rahva vara ja meie ühine rikkus, mida tuleb kasutada tasakaalukalt, ilma unikaalseid biotoope kahjustamata, kuid arvestades ka majanduslikke huve.

Majandus- ja keskkonnaküsimuste tasakaalustatud hindamiseks tuleks maavarade kasutuslubade menetlus ja väljastamine üle viia majandusministeeriumi haldusalase. Tänapäevase korralduse juures, kus keskkonnaministeerium on esimene taotlusi käsitlev instants, omandavad keskkonnaküsimused liigse kaalu.

Oleme veendunud, et maavarade hindamist ja arengukavade väljatöötamist ning esmaseid uurimisi tuleb finantseerida riikliku tellimusena, et oleksid tagatud ka ühiskondlikud huvid. Lähtudes ainult erakapitali huvidest selles valdkonnas jääme lühiajalise majandusperspektiividesse kinni.

Maavarasid tuleb käsitleda ühetaoliselt sõltumata sellest, kas tegemist on lubjakivi, põlevkivi, fosforiidi glaukoniidi, kaaliumi või rauamaagiga. Riik peaks olema ühelt poolt huvitatud sellest, et maavarasid saaks tööstuslikult kasutada ja see tooks ka majanduslikku kasu, ning et teiselt poolt oleks silmas peetud ka keskkonnamõjusid.

.....

EGEOSe küsimustiku juurde kuulunud selgitav tekst

Palume vastust saatja e-aadressile iga küsimuse kohta eraldi 23. veebruariks 2015. Ühtlasi palume luba teilt saadud vastuste (ka mittevastamise) käsitlemiseks ajakirjanduses. Teie seisukohtade põhjal koostame soovitud meiega seotud organisatsioonidele ja asutustele, kelle tööülesanded on seotud maapõue küsimuste lahendamise, sh ka mäetööstusega, kus Statistikaameti andmetel töötas 2014. aastal 4 200 inimest.